

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα: «Αγώνες: δράση και θέαμα»

Υλικό για προαιρετική ενασχόληση των μαθητών πριν και μετά την επίσκεψη στο Μουσείο Ακρόπολης.

Κατά την επίσκεψη της σχολικής σας ομάδας στο Μουσείο Ακρόπολης, οι μαθητές θα έρθουν σε επαφή με τη σημασία του αγώνα στην αρχαιότητα και σήμερα, καθώς και με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί κανείς να μάθει γι' αυτόν με αφετηρία τα αντικείμενα.

Η σύντομη προετοιμασία των μαθητών πριν από την επίσκεψη στο Μουσείο μπορεί να κάνει την εμπειρία αυτού του προγράμματος ακόμη πιο εποικοδομητική.

Αφού παρατηρήσετε την παρακάτω εικόνα ενός εκθέματος του Μουσείου και ενημερωθείτε γι' αυτό στο παρακάτω κείμενο που απευθύνεται σε εσάς, δείξτε την ίδια εικόνα στους μαθητές σας. Ενθαρρύνετέ τους να την παρατηρήσουν πολύ προσεκτικά και επανειλημμένα. Ξεκινήστε συζήτηση γι' αυτό λαμβάνοντας υπόψη τις ερωτήσεις για τους μαθητές που αναφέρονται στη συνέχεια.

Μετά από την επίσκεψή σας στο Μουσείο μπορείτε να προτείνετε στους μαθητές σας τη συνέχιση της κριτικής και δημιουργικής ενασχόλησης με το ίδιο θέμα με βάση το παρακάτω υλικό, ενισχύοντας μ' αυτό τον τρόπο τα οφέλη από την εμπειρία του προγράμματος.

Υλικό για προαιρετική προετοιμασία των μαθητών στην τάξη:

-Δείτε την εικόνα (ή στην ιστοσελίδα του Μουσείου με zoom:

<http://www.theacropolismuseum.gr/sites/default/files/pygmaxia.jpg>)

-Ερωτήσεις για τους μαθητές:

Παρατηρήστε προσεκτικά την εικόνα.

- * Μπορείτε να περιγράψετε αναλυτικά ό, τι εικονίζεται;
- * Με τι πιστεύετε ότι ασχολείται η κάθε μορφή;
- * Σας θυμίζει η εικόνα σημερινές δραστηριότητες;
- * Αν ναι, σε τι πιστεύετε ότι διαφέρουν από τις σημερινές;

Το αντικείμενο της εικόνας είναι κομμάτι από πήλινο διακοσμημένο αγγείο που βρέθηκε στην Ακρόπολη, στο ιερό της θεάς Αθηνάς.

- * Μπορείτε να υποθέσετε γιατί βρέθηκε εκεί;

-Υλικό για τον εκπαιδευτικό:

Θραύσμα Αττικού αγγείου, Μουσείο Ακρόπολης αρ. ευρ. ΕΑΜ συλλογή Ακρόπολης 1054.

Εύρεση: Το 1886 ανατολικά του Παρθενώνα.

Χρονολόγηση: 530-500 π.Χ.

Διαστάσεις: Έχει μέγιστο σωζόμενο ύψος 13,3 εκ.

Σχήμα: Ανήκει σε αμφορέα Παναθηναϊκού σχήματος.

Τεχνική: Ακολουθεί τη μελανόμορφη τεχνική, καθώς οι μορφές αποδίδονται με μαύρο χρώμα (γάνωμα) και εγχάρακτες λεπτομέρειες, ενώ το βάθος αφήνεται στο πορτοκαλί χρώμα του πηλού της Αττικής.

Περιγραφή διακόσμησης: Η παράσταση της πλευράς που σώθηκε τοποθετείται μέσα σε πλαίσιο (μετόπη) γύρω από το οποίο το αγγείο καλύπτεται με μαύρο χρώμα (γάνωμα). Είναι ορατές τρεις μορφές από τα αριστερά προς τα δεξιά. Άνδρας με γένια, ντυμένος με λοξό ιμάτιο, κοιτά προς τα δεξιά. Δύο άνδρες, γυμνοί στο πάνω μέρος του σώματος, φορούν προστατευτικούς μάντες στα χέρια και επιδίδονται σε αγώνα πυγμαχίας. Αυτός στα αριστερά έχει σίγουρα γένια.

Αρχική χρήση: Το αγώνισμα της πυγμαχίας που απεικονίζεται στο συγκεκριμένο αγγείο, σχετίζεται με τους αγώνες των Μεγάλων Παναθηναίων, τη μεγαλύτερη γιορτή των αρχαίων Αθηναίων προς τιμή της θεάς Αθηνάς. Το 566 π.Χ. ο τύραννος της Αθήνας Πεισίστρατος αναδιοργάνωσε τη μέχρι τότε τοπική γιορτή των Παναθηναίων, μετατρέποντάς τη σε γιορτή μεγάλης κλίμακας. Τα Μεγάλα Παναθήνια διεξάγονταν κάθε τέσσερα χρόνια. Το πρόγραμμα της γιορτής περιελάμβανε μεταξύ άλλων και γυμνικούς, ιππικούς, μουσικούς, ραψωδικούς κ.λπ. αγώνες. Το άθλημα της πυγμαχίας, κατατασσόταν στα βαρέα άθλα, και αποτελούσε μέρος των γυμνικών αγωνισμάτων της γιορτής μαζί με τους αγώνες σταδίου, την πάλη, το παγκράτιο και το πένταθλο (αγώνες σταδίου, δίσκου, άλμα (εις μήκος), ακόντιο και πάλη).

Οι αθλητές των αγώνων χωρίζονταν σε τρεις ηλικιακές ομάδες, τα παιδιά, τους αγένειους και τους άνδρες. Το γεγονός ότι τουλάχιστον ο ένας από τους δύο εικονιζόμενους αθλητές του αγγείου έχει γένια τους κατατάσσει πιθανότατα στην αγωνιστική κατηγορία των ανδρών.

Ο αθλητής στα δεξιά φαίνεται να κάνει μια κίνηση υψώνοντας τα δάχτυλα του αριστερού του χεριού, την κίνηση του «άπαγορεύειν», χαρακτηριστική στους αγώνες πυγμαχίας. Με την κίνηση αυτή ο αθλητής υποδηλώνει ότι αδυνατεί να συνεχίσει περειαίρω και ζητά τη λήξη του αγώνα.

Εκτός από τους αθλητές που συμμετείχαν στα διάφορα αγωνίσματα, θεατές, κριτές κ.α. παρακολουθούσαν την έκβαση του κάθε αγώνα. Ο ντυμένος άνδρας του αγγείου θα μπορούσε να είναι θεατής, διαιτητής, ή κριτής του αγώνα.

Ως έπαθλα οι νικητές των γυμνικών και ιππικών αγώνων των Μεγάλων Παναθηναίων έπαιρναν ειδικά αγγεία, τους Παναθηναϊκούς αμφορείς, γεμάτα με το ιερό λάδι ελιάς της θεάς Αθηνάς. Τα αγγεία αυτά αναγνωρίζονται από τη μελανόμορφη τεχνική, το σχήμα και τις διαστάσεις τους, καθώς και από τις παραστάσεις που φέρουν. Στην κύρια πλευρά εικονίζεται πάντα η Αθηνά ως Πρόμαχος, με κράνος, δόρυ και ασπίδα, ανάμεσα σε δύο κιονίσκους και με τη δημόσια επιγραφή ΤΩΝ ΑΘΕΝΕΘΕΝ ΑΘΛΩΝ. Στο πίσω μέρος το αγώνισμα για το οποίο προορίζονται. Οι διαστάσεις τους έπρεπε να είναι συγκεκριμένες, 0,60-0,70 μ. ύψος και μέγιστη διάμετρο 0,35-0,40 μ. Υπολογίζεται ότι θα χωρούσαν 35-40 κιλά λάδι. Κάθε νικητής μπορούσε να λάβει ως έπαθλο από 30 ως 140 τέτοια αγγεία.

Το συγκεκριμένο αγγείο είναι επηρεασμένο από τους Παναθηναϊκούς αμφορείς, τα επίσημα αγγεία-έπαθλα, ως προς το σχήμα, την τεχνική και τη διακόσμηση. Διαφέρει όμως από αυτά στις διαστάσεις, και επομένως η χρήση του ήταν διαφορετική. Ενδεχομένως, τέτοιου είδους αγγεία να λειτουργούσαν ως αναμνηστικά αντικείμενα από τη λαμπρή αυτή γιορτή της Αθήνας και να ήταν παραγγελίες των νικητών, των συγγενών τους κ.λπ. Δεν γνωρίζουμε ποιος έφερε το συγκεκριμένο αγγείο στο ιερό της Αθηνάς. Πιθανόν να δόθηκε ως τάμα σε θεό της Ακρόπολης. Δεν αποκλείεται ακόμη να ήταν σε χρήση σε συμπόσια του ιερού.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Π. Βαλαβάνης, *Ιερά και αγώνες στην αρχαία Ελλάδα: Ολυμπία, Δελφοί, Ισθμία, Αθήνα*, Αθήνα 2004.

B. Graef, E. Langlotz, *Die antiken Vasen von der Akropolis zu Athen*, Βερολίνο 1925.

J. Neils, (εκδ.), *Goddess and Polis. The Panathenaic Festival in Ancient Athens*. Princeton, New Jersey 1992.

J. Neils, (εκδ.), *Worshipping Athena: Panathenaia and Parthenon*, Λονδίνο 1996

Δ. Παντερμαλής κ.α., *Μουσείο Ακρόπολης, οδηγός* (Αθήνα 2015), 217-221

Υλικό για προαιρετική αξιοποίηση της εμπειρίας του προγράμματος

-Πρόταση προς τους μαθητές:

Μετά την εμπειρία σας στο Μουσείο Ακρόπολης:

- * Επιλέξτε ένα άθλημα που σας προκαλεί εντύπωση και επικεντρωθείτε σε μία περίπτωση διεξαγωγής του σε επίσημη αγωνιστική διοργάνωση.
- * Προσπαθήστε να μην το βιώσετε με τις συνηθισμένες ιδιότητες π.χ. ως αθλητές, κριτές, ή θεατές, αλλά ως ερευνητές. Μπορείτε να χωριστείτε σε ομάδες έρευνας.
- * Πριν παραβρεθείτε στον αγώνα, αντλήστε όσες περισσότερες πληροφορίες μπορείτε γι' αυτόν (π.χ. για το χώρο διεξαγωγής του αγώνα, για τους κανόνες του αθλήματος, τη διαφήμισή του κ.λπ.), από διάφορες πηγές που αναφέρονται σ' αυτόν (π.χ. μέσα μαζικής ενημέρωσης, μαρτυρίες και συμπεριφορές ανθρώπων κ.λπ.)
- * Μέσα στο χώρο διεξαγωγής του αγώνα, παρατηρήστε ερευνητικά τους υπόλοιπους ρόλους (αθλητές, διαιτητές, θεατές κ.λπ) και το περιβάλλον του αγώνα.
- * Προσπαθήστε να αντλήσετε πληροφορίες για την πορεία του συγκεκριμένου αγωνίσματος, για τα συναισθήματα και την συμπεριφορά όλων των ανθρώπων που παρευρίσκονται στο χώρο πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος του αγώνα.
- * Τελικά, τι ρόλο παίζει ο συγκεκριμένος αγώνας στη ζωή των ανθρώπων;

Θα χαρούμε πολύ να μοιραστείτε μαζί μας τα αποτελέσματα της δράσης σας στο:

learning@theacropolismuseum.gr.